

บทวิจัย

ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษา ในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

อัมพร เนียมกุลรักษ์*

มณิสรา ท่วงทอง**

บทคัดย่อ

ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนเรื่องนมแม่ นำมาซึ่งการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้มีทัศนคติเชิงบวกและมีความสามารถปฏิบัติการพยาบาล การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษา ในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2561 มหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก จำนวน 80 คน ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบวัดความรู้ แบบสอบถามทัศนคติ และการปฏิบัติการพยาบาล ในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้ค่าความเชื่อมั่น ของแบบวัดความรู้ (KR 20) = 0.87, ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทัศนคติ = 0.799 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการปฏิบัติการพยาบาล = 0.839 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีความรู้ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.25 ($\bar{x}=17.35$, S.D.= 2.53) มีทัศนคติเชิงบวกระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 92.5 ($\bar{x}=42.63$, S.D.= 5.56) และมีความสามารถในการปฏิบัติระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 83.75 ($\bar{x}=35.75$, S.D.= 4.17) อีกทั้งพบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=.316$ $p=.01$) ดังนั้นการส่งเสริมความรู้และทัศนคติที่ดีในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในรูปแบบที่ทันสมัยและปรับปรุงการปฏิบัติการพยาบาลในสถานการณ์จริง จะเป็นการตรวจสอบประสบการณ์ของนักศึกษาได้ถูกต้องมากขึ้น

คำสำคัญ: ความรู้/ ทัศนคติ/ การปฏิบัติการพยาบาล/ นักศึกษาพยาบาล/ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

* ผู้รับผิดชอบหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์มิชชั่น มหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก

E-mail: amporn@apiu.edu

**อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์มิชชั่น มหาวิทยาลัยนานาชาติ-เอเชียแปซิฟิก

E-mail: manissara@apiu.edu

Knowledge, Attitude, and Nursing Practice of Students in Caring and Promoting Breastfeeding for Mothers

Amporn Niemkulrak*

Manissara Huangtong**

Abstract

The efficacy of learning on breastfeeding brings about knowledgeable graduates with positive attitudes and nursing practice capability. This research aimed to study the relationship between knowledge, attitude, and nursing practice of students in caring and promoting breastfeeding for mothers. Eighty students from the fourth year in the Bachelor of Nursing Science program of 2018 at Asia-Pacific International University answered the self-employment questionnaire. Which were achieving the confidence level of Knowledge KR 20 = 0.87, attitude = 0.799, and the nursing practice = 0.839. Data analysis was descriptive and also used Pearson's Product Moment Correlation.

The results of the research showed that nursing students had a moderate level of knowledge 51.25% ($\bar{x}$ = 17.35, S.D.= 2.53). The students' attitude had a positive at good level 92.5% ($\bar{x}$ = 42.63, S.D.= 5.56). The nursing practice was at very good level 83.75% ($\bar{x}$ = 35.75, S.D.= 4.17). The findings of relationships between knowledge, attitude, and nursing practice showed that knowledge of students was statistically significantly correlated with students' attitudes (r = .316, p = .01). Therefore, promoting knowledge and positive attitudes of breastfeeding in modern ways, and improving nursing practices in real situations will be able to verify more accurately of student nurses experiences

Keyword: Knowledge/ Attitude/ Nursing Practice/ Nursing Students/ Breastfeeding

Article info: Received June 21, 2020; Revised July 29, 2020; Accepted August 30, 2020.

* Corresponding author, Assistant Professor, Mission Faculty of Nursing Asia-Pacific International University

** Instructor, Mission Faculty of Nursing Asia-Pacific International University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“นมแม่” ถือเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ (Healthy food & nutrition) ที่สำคัญ เนื่องจากมีส่วนประกอบของสารอาหารที่ครบถ้วน มีคุณค่าทางโภชนาการที่สนองตอบความต้องการของสมองและร่างกายอย่างเพียงพอ เป็นอาหารทารกชนิดเดียวที่มีภูมิคุ้มกันโรคอย่างอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะในระยะหัวน้ำนม และการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แม่ลูกต้องอยู่ใกล้ชิดกันในกระบวนการให้ได้นมแม่ จึงจะเกิดประโยชน์จากขบวนการเลี้ยงดูของแม่ด้วย ปัจจุบันมีความตระหนักความสำคัญของการพัฒนาสมองในระยะเริ่มต้น พบว่าขบวนการให้ได้รับนมแม่และขบวนการเลี้ยงดูที่เหมาะสมมีคุณภาพ จะเป็นฐานนำเด็กไทยสู่การมีสุขภาพที่ดี พัฒนาการที่เหมาะสม มีคุณภาพและคุณค่าพร้อมทักษะในการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21¹ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ทารกเติบโตใหญ่มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด มีความฉลาดทางอารมณ์ จากการโอบกอดใกล้ชิดกันขณะให้ลูกดูดนม ทารกจะรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย มีความสุข ซึ่งในเวลาต่อมาจะทำให้เป็นความรักความผูกพันทางอารมณ์ที่มั่นคง (Bonding & Attachment) จะช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างแม่ลูก จนเกิดเป็นความไว้วางใจผู้อื่นซึ่งเป็นพื้นฐานของความสามารถในการเกี่ยวข้องกับผู้อื่นอย่างมีคุณภาพในวัยทารก และเติบโตอย่างมีคุณภาพในวัยผู้ใหญ่ต่อไป

องค์การอนามัยโลกแนะนำว่า ทารกควรเริ่มกินนมแม่ภายในหนึ่งชั่วโมงแรกหลังคลอด กินนมแม่อย่างเดียวในช่วง 6 เดือนแรก และกิน

นมแม่อย่างต่อเนื่องควบคู่กับอาหารตามวัยถึง 2 ปีหรือนานกว่านั้น (1-6-2)^{2,3} ดังนั้น องค์การอนามัยโลก องค์การยูนิเซฟและภาคีเครือข่าย จึงร่วมกันกำหนดเป้าหมายและแนวทาง เพื่อให้แต่ละประเทศ ออกนโยบายและมาตรการส่งเสริมสนับสนุน และปกป้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเหมาะสม⁴ สำหรับประเทศไทย การดำเนินงานโดยมูลนิธิศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทย มีการขับเคลื่อน และดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง มีการใช้หลักสูตรนมแม่ในโรงเรียนแพทย์ โรงเรียนพยาบาล สำหรับแพทย์และพยาบาลจบใหม่ ความรู้เรื่องนมแม่ครอบคลุมกลุ่มประชาชนในสังคมอย่างกว้างขวาง ทำให้อัตราการให้นมแม่อย่างเดียวในระยะ 6 เดือนแรก ตามมาตรฐานของ Multi Indicator Cluster Survey: MICS เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5.4 ใน MICS 3 พ.ศ. 2549 เป็นร้อยละ 23.1 ใน MICS 5 พ.ศ. 2559 แต่อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของไทยยังอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเทียบอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับโลก ได้ขึ้นไปอยู่ร้อยละ 41⁵ ดังนั้นการที่จะให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายขององค์การอนามัยโลกที่กำหนด ร้อยละ 50 ใน พ.ศ. 2568 และเพิ่มเป็นร้อยละ 70 ใน พ.ศ. 2573 เป็นความท้าทายและต้องฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งจากตัวมารดาและทารก แรงสนับสนุนทางสังคมจากสามี ญาติ และบุคลากรในทีมสุขภาพ โดยเฉพาะ พยาบาลเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในทีมสุขภาพที่ดูแลใกล้ชิดกับมารดาและ

ทารกตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด ระยะหลังคลอด หน่วยทารกแรกเกิดและหอผู้ป่วยเด็ก รวมทั้งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทั้งในโรงพยาบาลและในชุมชน^{8,9} พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 ได้ระบุการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นหนึ่งในสมรรถนะหลักที่จำเป็นของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง จะต้องสามารถให้ความรู้ ให้คำปรึกษาและให้การช่วยเหลือมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ได้¹⁰ ดังนั้น ผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพพยาบาลทุกคน จึงต้องมีความรู้พื้นฐานและการปฏิบัติการพยาบาล ในการดูแลมารดาหลังคลอด และสามารถช่วยแก้ไขปัญหา การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างถูกต้อง โดยการศึกษาในหลักสูตรพื้นฐานทางการศึกษาพยาบาลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว จะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาของ Spear¹¹ ที่ประเมินนักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่พบว่ามีความรู้ค่อนข้างต่ำ สอดคล้องกับการศึกษาของ Register¹² พบว่า พยาบาลในแผนกเด็กได้รับความรู้ไม่เพียงพอจากหลักสูตรที่เรียน ทำให้ขาดทักษะเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยที่หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตส่วนใหญ่มีเนื้อหาในเรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่น้อย¹³ และจากการศึกษาของ Ahmed & ElGuindy¹⁴ พบว่า ความรู้ในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของนักศึกษาพยาบาลในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วย

นมแม่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Spear¹¹ ที่พบว่า ความรู้และทัศนคติของพยาบาลเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์กันทางบวก นักศึกษาพยาบาลที่มีความรู้และทัศนคติที่ดีจะมีความมั่นใจในการสนับสนุน ช่วยเหลือมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ใช้แนวความคิดของ Bloom¹⁵ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ ประกอบด้วย 1) ความรู้ (Knowledge) เป็นกระบวนการทางสมองที่มีขั้นตอนในการพัฒนาทางด้านสติปัญญาเกี่ยวข้องกับการรับรู้ การจำข้อเท็จจริงต่างๆเพื่อใช้มาประกอบในการตัดสินใจ 2) ทัศนคติ (Attitude) เป็นกระบวนการทางด้านจิตใจ อารมณ์ความรู้สึก ความสนใจ ทำที่ ความชอบ ค่านิยม การให้คุณค่า การแสดงคุณลักษณะตามค่านิยมที่ยึดถือ รวมไปถึงความเชื่อ ช่วยบอกแนวโน้มของบุคคลในการกระทำ และ 3) การปฏิบัติ (Skills or doing) เป็นการใช้ความสามารถที่แสดงออกทางร่างกาย ที่ต้องอาศัยความรู้ และทัศนคติทำให้เกิดการปฏิบัติเป็นขั้นสุดท้ายต้องใช้ระยะเวลา และการตัดสินใจหลายขั้นตอน¹⁶

ผู้วิจัยรับผิดชอบในรายวิชาการพยาบาลมารดา-ทารกและการผดุงครรภ์ และปฏิบัติการพยาบาลมารดา-ทารกและการผดุงครรภ์ จึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการ

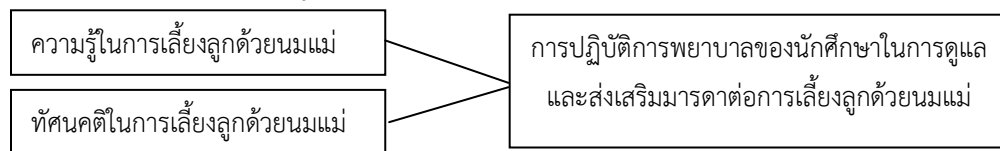
เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทั้งนี้เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชา การพยาบาลมารดา-ทารกและการผดุงครรภ์ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และผลิตนักศึกษาพยาบาลให้มีความพร้อม ที่จะนำความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างถูกต้องเมื่อสำเร็จการศึกษา อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อตัวเอง ครอบครัว และสังคม และให้บรรลุตามนโยบายของประเทศ และองค์การอนามัยโลกต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติการพยาบาล ของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติการพยาบาล ของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษามี ความรู้ ทักษะและการปฏิบัติการพยาบาล อยู่ในระดับสูงเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้
2. ความรู้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ทักษะ ของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
3. ความรู้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ทักษะ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติ พบว่า แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม สามารถทำให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการจากกระบวนการที่เชื่อมโยงอย่างเป็นขั้นตอน ด้านการเรียนรู้ที่ใช้สติปัญญา ความรู้ ความคิด ด้านจิตพิสัย ที่มีความเชื่อ ทักษะ และด้านทักษะพิสัย ซึ่งใช้ความสามารถในการปฏิบัติโดยอาศัยการกระทำอย่างต่อเนื่อง สรุปแนวความคิดนี้ว่า เมื่อบุคคลได้เรียนรู้สิ่งใหม่ จะเกิดการเรียนรู้จดจำ เข้าใจ มีความเชื่อ ความสนใจ และนำเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติ จนเกิดความชำนาญ ดังการศึกษาของ อิศราวดี สีนเจริญ และนุสสรวิญญาน¹⁷ เรื่อง ผลการใช้โปรแกรมอ้อมอุ้งรักจากอกแม่ ต่อความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในแม่หลังคลอด พบว่า แม่หลังคลอดมีความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับสูง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แสดงในภาพ ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ฝึกปฏิบัติการภาคการศึกษาที่ 1 ระหว่างเดือน สิงหาคม-เดือนพฤศจิกายน ปีการศึกษา 2561 ในกลุ่มวิชาการพยาบาลมารดา-ทารก และการผดุงครรภ์ 2 จำนวนทั้งสิ้น 80 คน โดยเป็นการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม มี 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 9 ข้อ ได้แก่ประกอบด้วย อายุ/เพศของนักศึกษา เกรดเฉลี่ย การได้รับความรู้ในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากรายวิชาใด การได้รับความรู้จากหลักสูตรที่เรียนเรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างไร ความมั่นใจในการให้คำแนะนำการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มากน้อยเพียงใด การมีประสบการณ์ และทักษะในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างไร และการเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีวิธีใด

ส่วนที่ 2 ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติการพยาบาล ของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบวัดความรู้ของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนม

แม่ สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม และเนื้อหาการสอนเรื่อง ระยะหลังคลอดและการพยาบาล จำนวน 22 ข้อ ลักษณะการตอบเป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 2 ตัวเลือกคือ ใช่ และ ไม่ใช่ คะแนนรวมของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0-22 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ความรู้ดี (คะแนนมากกว่า ร้อยละ 80) เท่ากับหรือมากกว่า 17.6 ความรู้ปานกลาง (คะแนน ร้อยละ 60-79) หรือระหว่าง 13.2-17.38 ความรู้ไม่ดี (คะแนนต่ำกว่า ร้อยละ 60) หรือ ต่ำกว่า 12.98

2. แบบสอบถามทัศนคติของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและพัฒนาจาก Karande¹⁸ และ พิมล จันเจริญ¹⁹ จำนวน 10 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 อันดับ ตั้งแต่ เห็นด้วยมากที่สุดจนถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด คะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 1-5 คะแนน แบ่งออกเป็น 5 ระดับคือ คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง มีทัศนคติเชิงบวกระดับมากที่สุด (คะแนนมากกว่า ร้อยละ 80) คะแนนเฉลี่ย 3.5-4.49 หมายถึง มีทัศนคติเชิงบวกระดับมาก (คะแนนร้อยละ 60-79) คะแนนเฉลี่ย 2.5-3.49 หมายถึง มีทัศนคติเชิงบวกระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง มีทัศนคติเชิงบวกระดับน้อย คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง มีทัศนคติเชิงบวกระดับน้อยที่สุด

3. แบบสอบถามการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน

13 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 3 อันดับ ตั้งแต่ปฏิบัติมาก ปฏิบัติปานกลาง จนถึงปฏิบัติน้อย คะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 1-3 คะแนน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ คะแนนเฉลี่ย 2.34-3 หมายถึง ปฏิบัติมาก (คะแนนมากกว่า ร้อยละ 80) คะแนนเฉลี่ย 1.67-2.33 หมายถึง ปฏิบัติปานกลาง (คะแนนร้อยละ 60-79) และคะแนนเฉลี่ย 1-1.66 (คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60) หมายถึง ปฏิบัติน้อย

แบบสอบถามความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้ค่าดัชนีความตรงของแบบสอบถาม 0.95, 0.8, 0.97 และ 0.97 ตามลำดับ ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความรู้ KR 20 เท่ากับ 0.87 ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม ทักษะ 0.799 ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามการปฏิบัติพยาบาล 0.839 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product - moment correlation)

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชียแปซิฟิก เลขที่ 119/2562 เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2562

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัย

นานาชาติเอเชียแปซิฟิก และได้รับการอนุมัติให้ทำการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยดังนี้

1. ผู้วิจัยขอพบนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 จำนวน 80 คน ณ ห้องเรียน 301 ในวันที่ 18-20 พฤศจิกายน 2562 เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดของการวิจัย และขอความร่วมมือเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และ ลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล โดยแจกแบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามทัศนคติของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แบบสอบถามการปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถาม ก่อนการทำแบบสอบถาม เปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย

3. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวนแล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้มาให้คะแนนตามที่กำหนดไว้ และนำไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในข้อมูลส่วนบุคคล แบบวัดความรู้ แบบสอบถามทัศนคติ และแบบสอบถามการปฏิบัติพยาบาลของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ของเพียสันต์ระหว่าง ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ การพยาบาลของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ผลการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างคือนแบบสอบถามจำนวน 80 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 นำเสนอได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง 22-23 ปี ร้อยละ 60 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 87.5 เป็นเพศชาย ร้อยละ 12.5 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 71.3 เกรดเฉลี่ย 3.01-3.50 ร้อยละ 51.2 และ 2.51-3.00 ร้อยละ 36.3 ได้รับความรู้จากวิชาการพยาบาลมารดา-ทารกและการผดุงครรภ์ 1 มากที่สุด ร้อยละ 41.3 มีความมั่นใจในการให้คำแนะนำ ร้อยละ 72.5 ได้รับประสบการณ์และทักษะปฏิบัติในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ในระดับมาก

ร้อยละ 67.5 วิธีช่วยเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับมากที่สุดคือ การฝึกปฏิบัติจริงในหอผู้ป่วย ร้อยละ 78.8 การสาธิตด้วยหุ่นหรืออุปกรณ์ ร้อยละ 63.7 และสื่อวีดิทัศน์ ร้อยละ 60.0

ระดับความรู้ของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากการศึกษาพบว่า คะแนนความรู้เต็ม 22 คะแนน คะแนนสูงสุด 22 คะแนน คะแนนต่ำสุด 11 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 17.35, S.D.=2.53 คะแนนเฉลี่ยโดยรวมร้อยละ 78.86 กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 37.50 มีความรู้ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.25 และมีความรู้ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 11.25 แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความรู้ของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (n=80)

ระดับความรู้ของนักศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ความรู้ดี (คะแนนมากกว่าร้อยละ 80)	30	37.50
ความรู้ปานกลาง (คะแนนร้อยละ 60-79)	41	51.25
ความรู้น้อย (คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60)	9	11.25

ระดับทัศนคติของนักศึกษาพยาบาลในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากการศึกษพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนทัศนคติ ในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีคะแนนตั้งแต่ 3.637 ถึง 4.925 คะแนนเฉลี่ยโดยรวม 42.63 ส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.56 คะแนนเฉลี่ยโดยรวม ร้อยละ 85.36 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 92.5 มีทัศนคติเชิงบวกระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 6.25 และมีทัศนคติเชิงบวกระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 1.25 แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับทัศนคติ ของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (n=80)

ระดับทัศนคติของนักศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ทัศนคติ เชิงบวก ระดับมาก (คะแนนมากกว่าร้อยละ 80)	74	92.5
ทัศนคติ เชิงบวก ระดับปานกลาง (คะแนน ร้อยละ 60-79)	5	6.25
ทัศนคติ เชิงบวก ระดับน้อย (คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60-79)	1	1.25

ระดับการปฏิบัติการพยาบาลของ นักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการปฏิบัติการพยาบาล มีคะแนนตั้งแต่ 2.6-2.86 คะแนนเฉลี่ยโดยรวม 35.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 4.17

คะแนนเฉลี่ยโดยรวม 91.63 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการปฏิบัติการพยาบาลในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 83.75 มีการปฏิบัติการพยาบาลในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 16.25 แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับปฏิบัติการพยาบาล ของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (n=80)

ระดับปฏิบัติของนักศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ความสามารถในการปฏิบัติ ระดับมาก (คะแนนร้อยละ 80)	67	83.75
ความสามารถในการปฏิบัติ ระดับปานกลาง (คะแนนร้อยละ 60-79)	13	16.25
ความสามารถในการปฏิบัติ ระดับน้อย (คะแนนร้อยละ 60-79)	-	

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความรู้ ของนักศึกษาพยาบาล ในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นรายข้อ (n=80)

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
1. น้ามนแม่จะเริ่มสร้าง ในขณะที่แม่ตั้งครรภ์ระยะ ไตรมาสที่ 2 และจะเริ่มมีน้ามนไหลออกมาในระยะไตรมาสที่ 3 แต่มีปริมาณน้อย	0.79	0.41	78.750
2. กลไกการสร้างและหลั่งน้ามนเกิดขึ้นได้เมื่อลูกดูดนมแม่เท่านั้น	0.63	0.49	62.500
3. ในช่วง 1-2 วันแรกหลังคลอด น้ามนแม่ไม่ค่อยไหล ควรเสริม นมผสมให้ลูกก่อนและรองจนกว่าน้ามนแม่จะมา	0.70	0.46	70.000
4. การมี whey protein มากในนมแม่ ทำให้ร่างกายของลูกดูดซึมได้เร็ว ย่อยง่าย ท้องไม่อืด ถ่ายอุจจาระง่าย	0.98	0.16	97.500

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
5. คุณประโยชน์ในด้านสารอาหารของนมแม่จะมีอยู่จนกระทั่งลูก ไม่ได้กินนมแม่	0.41	0.50	41.250
6. ลูกที่ได้รับการเลี้ยงดูด้วยนมแม่จะฉลาดและมีไอคิว สูงกว่าลูกที่ ไม่ได้รับนมแม่	0.84	0.37	83.750
7. การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ช่วยลดน้ำหนักหลังคลอด ได้ดี	0.76	0.43	76.250
8. การดูนมแม่อย่างเดียวโดยไม่ให้น้ำเลย ทำให้ลูกท้องผูกได้	0.81	0.39	81.250
9. การให้ลูกดูนมแม่ วันละ 8-10 ครั้ง เป็นการคุมกำเนิดแบบ ธรรมชาติที่ดี	0.90	0.30	90.000
10. ก่อนนํานํานมแม่ที่แช่แข็งมาใช้ ควรทำให้ละลายโดยการต้ม หรืออุ่นด้วยเตา ไมโครเวฟ	0.73	0.45	72.500
11. แม่สามารถให้นมลูกในท่านั่งหรือท่านอนก็ได้	0.99	0.11	98.750
12. การที่แม่ให้ลูกดูนมบ่อยๆ จะทำให้มดลูกเข้าอู่เร็วขึ้น	0.99	0.11	98.750
13. แม่ที่มีเต้านมใหญ่จะมีน้ำนมมากกว่าแม่ที่มีเต้านมเล็ก	0.73	0.45	72.500
14. ความเครียดของแม่จะทำให้ให้นมออกน้อยกว่าปกติ	0.95	0.22	95.000
15. หลังดูนมแม่ ควรป้อนน้ำตามทุกครั้งเพื่อล้างคราบนมในปาก ลูก	0.74	0.44	73.750
16. หัวนมปกติยาว 0.3-1 เซนติเมตร	0.86	0.35	86.250
17. นมแม่มีธาตุเหล็กต่ำแต่ดูดซึมได้ดีช่วยป้องกันโลหิตจางได้ใน 6 เดือนแรกหลังคลอด	0.90	0.30	90.000
18. ลูกที่ดูนมแม่ จะถ่ายอุจจาระบ่อยวันละ 6-8 ครั้ง อาจทำให้ ลูกขาดน้ำได้	0.76	0.43	76.250
19. แม่หัวนมสั้น ก่อนให้นมลูกควรคลึงหัวนมก่อนเพื่อให้หัวนม ยาวขึ้น	0.90	0.30	90.000
20. นมแม่มี 2 ส่วน คือ นมส่วนหน้า (fore milk) ซึ่งมีแลคโตส และน้ำมาก และนมส่วนหลัง (Hindmilk) ซึ่งมีโปรตีนและไขมันสูง ดังนั้นจึงควรให้ลูกดูดเกลี้ยงเต้าเพื่อให้ลูกได้รับสารอาหารครบ	0.96	0.19	96.250
21. การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จะทำให้แม่มีประจำเดือนเร็วขึ้น	0.66	0.48	66.250
22. แม่ที่เป็นพาหะไวรัสตับอักเสบบี ควรดื่มนมด้วยนมแม่ ความรู้ของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยง ลูกด้วยนมแม่ โดยรวม	0.38	0.49	37.500
	0.75	0.13	78.863

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับการปฏิบัติ ของนักศึกษาพยาบาล ในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นรายข้อ (n=80)

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
1. นักศึกษา ช่วยแม่ประคบอุ้งที่เต้านมเมื่อมีอาการคัดเต้านม	2.60	0.518	86.667
2. นักศึกษา ใช้หุ่นเด็กทารกสาธิตการจัดท่าในการให้นมลูกทั้ง4ท่า	2.762	0.456	92.067
3. นักศึกษา แนะนำวิธีช่วยกระตุ้นลูกให้ดูดนมแม่	2.775	0.449	92.500
4. นักศึกษา แนะนำแม่ที่หิวนมสั้นให้คลึงหัวนมก่อนให้นมลูก	2.812	0.423	93.733
5. นักศึกษา แนะนำการทำความสะอาดร่างกาย สามารถอาบน้ำได้ ตัวร่างกายยกเว้นหัวนมและลานนม ให้ใช้ผ้าผืนเล็กชุบน้ำสะอาด เช็ดแทน เนื่องจากสบู่เป็นด่าง จะทำให้หัวนมและลานนมแห้งและ แตกได้ง่าย	2.862	0.346	95.400
6. นักศึกษา แนะนำและสาธิตการทำเทคนิค ฮอปแมนให้แม่ที่มี ปัญหาหัวนมบอด บุ่ม	2.837	0.371	94.567
7. นักศึกษา สาธิตการใช้อุปกรณ์ต่างๆที่ใช้กับแม่ที่มีหัวนมบอดบุ่ม เช่น nipple shield syring pump ปทุมแก้ว lact-aid	2.662	0.526	88.733
8. นักศึกษา ใช้หุ่นเด็กทารก ในการแนะนำและสาธิต การอุ้ม ทารกให้เธอ	2.800	0.432	93.333
9. นักศึกษา ใช้หุ่นเด็กทารก ในการแนะนำและสาธิตการจัดท่า และวิธีการป้อนนมลูกด้วยถ้วย (cup feed)	2.775	0.502	92.500
10. นักศึกษา แนะนำการทำสต็อคนมและการเก็บรักษาน้ำนมแม่ ในตู้เย็น	2.625	0.536	87.500
11. นักศึกษา แนะนำวิธีการอุ้มน้ำนมแม่ที่ถูกต้อง	2.687	0.466	89.567
12. นักศึกษาใช้หุ่นเต้านม สาธิตการบีบน้ำนมออกอย่างถูกวิธี	2.750	0.435	91.667
13. นักศึกษาตรวจเต้านมแม่เพื่อแนะนำวิธีตรวจการไหลของ น้ำนมและความสั้นยาวของหัวนม	2.800	0.402	93.333
การปฏิบัติของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดา การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยรวม	2.749	0.078	91.633

ตารางที่ 6 สรุปผลการวิเคราะห์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่าง ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ การพยาบาลของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (n=80)

ตัวแปร	ความรู้	ทักษะ	การปฏิบัติ
ความรู้	1.00	.316**	-0.060
ทักษะ	.316**	1.00	0.083
การปฏิบัติ	-0.060	0.083	1.00

**p < .01

ผลการศึกษา พบว่า ความรู้ของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .316$)

การอภิปรายผล

1. ระดับความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติ การพยาบาล ของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ความรู้ของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 17.35 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอธิบายได้ว่า การเรียนการสอนเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับชั้นปริญญาตรี เป็นเนื้อหาหนึ่งที่จัดอยู่ในหัวข้อ เรื่อง ระยะเวลาหลังคลอดปกติ ในรายวิชาการพยาบาลมารดา-ทารกและการผดุงครรภ์ 1 สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ระยะเวลาที่สอน 4 ชั่วโมง ซึ่งต้องกระจายเวลาในการสอนเนื้อหาอื่นๆ จึงทำให้นักศึกษาได้รับความรู้เรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ไม่ครอบคลุม ดังจะเห็นได้จากข้อคำถาม “คุณประโยชน์ในด้านสารอาหาร

ของนมแม่จะมีอยู่จนกระทั่งลูกไม่ได้กินนมแม่” มีค่าเฉลี่ยที่ตอบถูกร้อยละ 41.25 หรือ ข้อคำถาม “แม่ที่เป็นพาหะไวรัสตับอักเสบบี ควรดื่มนมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่” มีค่าเฉลี่ยที่ตอบถูก ร้อยละ 37.5 สอดคล้องกับ Dodgson & Tarrant¹³ ที่ศึกษาว่าหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตส่วนใหญ่มีเนื้อหาในเรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่น้อย จะเห็นได้ว่าเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นเพียงเนื้อหาที่แทรกอยู่ในรายวิชาต่าง ๆ โดยไม่มีการเรียนการสอนเป็นรายวิชาเฉพาะ ซึ่งอาจทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ไม่ต่อเนื่อง ครบถ้วนและไม่ลึกซึ้งเพียงพอ นอกจากนั้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่ขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา-ทารกและการผดุงครรภ์ 2 ทำให้นักศึกษาละเลยบางหัวข้อที่ควรให้คำแนะนำแก่มารดาหลังคลอด ดังนั้นการที่จะให้ได้รับความรู้ในเชิงทฤษฎี ครอบคลุมเกี่ยวกับการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ต้องอาศัยการจัดให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรง ตามที่สภาการพยาบาลกำหนดตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 ได้ระบุการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นหนึ่งใน

สมรรถนะหลักที่จำเป็นของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง จะต้องสามารถให้ความรู้ ให้คำปรึกษาและให้การช่วยเหลือมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ได้¹⁰ ดังจะเห็นได้จากการศึกษาครั้งนี้ ที่พบว่า วิธีช่วยเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับมากที่สุดคือ การฝึกปฏิบัติจริงในหอผู้ป่วย ร้อยละ 78.8

ทัศนคติเชิงบวกของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 42.63 อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงถึงนักศึกษาพยาบาลมีทัศนคติเชิงบวกอยู่ในระดับมาก จึงประเมินได้ว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้มีทัศนคติที่ดีในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเมื่อมีความรู้จากการเรียนวิชาการพยาบาลมารดา-ทารกและการผดุงครรภ์ 1 ทำให้ได้รับความรู้เรื่องนมแม่และได้รับรู้ถึงประโยชน์อย่างมากมายของนมแม่ที่มีต่อทารกแรกเกิด การได้รับรู้ถึงประโยชน์ของนมแม่ จึงส่งผลทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตามมา และเมื่อกลุ่มตัวอย่างได้เรียนในรายวิชา การปฏิบัติการพยาบาลมารดา-ทารกและการผดุงครรภ์ 1 และชั้นฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย ในสถานการณ์จริง ทำให้เห็นถึงความรัก ความผูกพันระหว่างแม่ลูก การโอบกอดทารกเพื่อให้นมแม่ การช่วยจัดท่าเพื่อให้นมแม่ได้อย่างถูกต้อง ประสบการณ์ตรงที่กลุ่มตัวอย่างได้รับจึงเป็นการช่วยให้มีทัศนคติทางบวกในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Hatamleh และ Abu Sabeeb²⁰ ที่ศึกษาความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ใน

นักศึกษาพยาบาลโดยพบว่านักศึกษาพยาบาลร้อยละ 88.5 มีความรู้เพียงพอและมีทัศนคติทางบวกเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และสอดคล้องกับ อุษา วงศ์พินิจ และพรพิมล อาภาสกุล²¹ ที่ศึกษา ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล สภาการศึกษาไทยพบว่า การมองเห็นประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตามมา

การปฏิบัติของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 35.75 อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงถึงการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับมาก อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเมื่อได้เรียนวิชาการพยาบาลมารดา-ทารกและการผดุงครรภ์ 1 และชั้นฝึกปฏิบัติวิชาการพยาบาลมารดา-ทารกและการผดุงครรภ์ 1 และฝึกต่อเนื่องในวิชาการปฏิบัติการพยาบาลมารดา-ทารกและการผดุงครรภ์ 2 ทำให้ได้ฝึกประสบการณ์การปฏิบัติการพยาบาลมารดาหลังคลอดเพิ่มขึ้น ได้เห็นมุมมองใหม่ๆ ที่ช่วยให้นักศึกษาฝึกทักษะการปฏิบัติการพยาบาลมารดาหลังคลอดดีขึ้น ทั้งนี้จากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามพบว่า วิธีช่วยเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับมากที่สุดคือ การฝึกปฏิบัติจริงในหอผู้ป่วย ร้อยละ 78.8 สอดคล้องกับ ภาวิน พัวพรพงษ์²² ที่เน้นเรื่องการสอนทักษะในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แก่บุคลากรทางการแพทย์ได้ถึงขั้นมั่นใจ และเป็นธรรมชาตินั้นต้องอาศัยการเก็บเกี่ยวประสบการณ์จริงจากการปฏิบัติซ้ำๆ จนเกิดความชำนาญ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการฝึกภาคปฏิบัติมีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้การศึกษายาบาล จะทำให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้โดยผ่านการฝึกปฏิบัติ ได้เห็นสภาพการณ์จริง และมีประสบการณ์ตรง ในการให้บริการแก่ผู้รับบริการ ส่งผลให้ได้พยาบาลวิชาชีพที่ดีต่อสังคมต่อไป

2. ความสัมพันธ์ ระหว่างความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติ การพยาบาล ของ นักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ความรู้กับทัศนคติของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .316, p < .01$) สอดคล้องกับการศึกษาของ Ahmed & ElGuindy¹⁴ พบว่า ความรู้ในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของนักศึกษาพยาบาลในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการศึกษาของ Spear¹¹ ที่พบว่า ความรู้และทัศนคติของพยาบาลเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์กันทางบวก Bernaix และคณะ²³ พบว่านักศึกษาพยาบาลที่มีความรู้และทัศนคติที่ดีจะมีความมั่นใจในการสนับสนุน ช่วยเหลือมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่า ผลการศึกษาดังกล่าวสนับสนุนแนวความคิดของ Bloom¹⁶ ที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการเชื่อมโยงอย่างเป็นขั้นตอนระหว่างความรู้ด้านสติปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการจำ และรับรู้ถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ กับทัศนคติ ที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจและอารมณ์ความรู้สึกรัก ความชอบ สนใจ และการให้คุณค่ากับ

สิ่งที่ได้ความรู้มา จึงทำให้เกิดการปฏิบัติกิจกรรมนั้นตามมา

ความรู้กับการปฏิบัติของนักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับการศึกษาของ อุษา วงศ์พินิจ และพรพิมล อาภาสสกุล²¹ ที่พบว่า ความรู้ในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่สอดคล้องกับหลักการที่ว่า เมื่อมีความรู้ ทำให้เกิดการรับรู้ข้อเท็จจริง และมีความเชื่อ สนใจ ให้คุณค่ากับสิ่งที่ได้รับรู้ จะทำให้เกิดการปฏิบัติกิจกรรมนั้นได้ดีตามมา เหตุที่เป็นเช่นนี้ เนื่องมาจาก การเตรียมความพร้อมเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับชั้นปริญญาตรี เป็นเนื้อหาหนึ่งที่จัดอยู่ในหัวข้อ เรื่อง ระยะเวลาหลังคลอดปกติ ในรายวิชา การพยาบาลมารดา-ทารกและการผดุงครรภ์ 1 สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ระยะเวลาที่สอน 4 ชั่วโมง ซึ่งต้องกระจายเวลาในการสอนเนื้อหาอื่นๆ ที่มีความสำคัญเช่นเดียวกัน จึงทำให้ความรู้เรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้รับความสนใจจากนักศึกษาน้อย และนอกจากนั้นแบบวัดความรู้ในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นข้อคำถามที่เป็นความรู้เฉพาะด้านที่ต้องเข้าใจในหลักการเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เมื่อนักศึกษาไม่เข้าใจ จึงทำให้ได้คะแนนด้านความรู้ต่ำ ดังจะแสดงให้เห็นข้อคำถาม “คุณประโยชน์ในด้านสารอาหารของนมแม่จะมีอยู่จนกระทั่งลูกไม่ได้กินนมแม่” มีค่าเฉลี่ยที่ตอบถูกร้อยละ 41.25

หรือ ข้อคำถาม “แม่ที่เป็นพาหะไวรัสตับอักเสบบี ควรดูแลลูกด้วยนมแม่” มีค่าเฉลี่ยที่ตอบถูก ร้อยละ 37.5 แต่ข้อคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติเป็น การถามในแง่ของการปฏิบัติกับผู้ป่วยโดยตรง ซึ่ง นักศึกษามีอาจารย์นิเทศคอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ หรือชี้แนะในขณะที่ให้การพยาบาลกับ ผู้ป่วย จึงทำให้เข้าใจและสามารถฝึกปฏิบัติได้ อย่างถูกต้อง อีกทั้งการได้ขึ้นฝึกปฏิบัติหน่วยหลัง คลอดชั้น 7 โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช และ หน่วยสูติกรรมชั้น 4 โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ซึ่งมีผู้ป่วยหลากหลาย ทั้งด้านเชื้อชาติ ความ เป็นอยู่ และด้านวัฒนธรรม ทำให้นักศึกษาได้รับ ประสบการณ์ตรงอย่างมากมาจากการฝึกปฏิบัติ ดังนั้นความรู้กับการปฏิบัติทางการพยาบาลของ นักศึกษาในการดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการ เลี้ยงลูกด้วยนมแม่จึงมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มี นัยสำคัญทางสถิติ

ทัศนคติกับการปฏิบัติของนักศึกษาใน การดูแลและส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนม แม่ มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอุษา วงศ์พินิจ และ พรพิมล อาภาสสกุล²¹ ที่พบว่า ทัศนคติในการ ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของนักศึกษา พยาบาล มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการ ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างไม่มีนัยสำคัญ ทางสถิติ จากการศึกษาในครั้งนี้ถึงแม้ว่ากลุ่ม ตัวอย่าง จะมีทัศนคติเชิงบวกในระดับมาก แต่เมื่อ ต้องขึ้นฝึกปฏิบัติ ซึ่งต้องใช้ความรู้ ทักษะและ ประสบการณ์การฝึกปฏิบัติ เพื่อให้คำแนะนำ สอน สาธิต จึงยังไม่สามารถทำได้ดีเหมือนอย่าง พยาบาลวิชาชีพ ที่มีทักษะและประสบการณ์ ใน

การดูแลมารดาหลังคลอดได้อย่างเชี่ยวชาญ ดังนั้น แม่ว่านักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกในระดับมาก แต่ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้การปฏิบัติในการดูแล และส่งเสริมมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ ครบถ้วนและสมบูรณ์ ดังนั้นทัศนคติกับการ ปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาในการดูแลและ ส่งเสริมมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จึงมี ความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จุดอ่อนงานวิจัย เนื่องจากผลการวิจัย ตัวแปรบางตัว ไม่สอดคล้องกับทฤษฎีที่ได้ศึกษา ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เมื่อพิจารณาถึงกลุ่ม ตัวอย่างที่ศึกษามีเพียงกลุ่มเดียวจึงพบว่า จำนวน กลุ่มตัวอย่างไม่หลากหลาย และมีไม่มากพอ ควร เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และให้มีหลากหลาย เพื่อให้การศึกษานี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

จุดแข็งของการวิจัย ผลการวิจัย ด้าน ทัศนคติและการปฏิบัติ ระดับมาก แสดงถึงการที่ นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติในแหล่งฝึกที่มี ผู้ป่วยจำนวนมาก และมีความหลากหลายด้านเชื้อ ชาติ และวัฒนธรรม จึงทำให้ได้รับประสบการณ์ ด้านนี้มาก

สรุปผลการวิจัย

นักศึกษามีความรู้ ในการดูแลและ ส่งเสริมมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ในระดับ ปานกลาง แต่มีทัศนคติ เชิงบวก และการปฏิบัติ ในระดับมาก ด้านความสัมพันธ์ พบว่า ความรู้ กับ การปฏิบัติทางการพยาบาล และทัศนคติกับการ ปฏิบัติการพยาบาล มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มี นัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ควรเสริมสร้างความรู้ใน การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ทันสมัย ให้มี ความกระชับ เพื่อนำไปใช้ในการฝึกประสบการณ์

ด้านการปฏิบัติได้ถูกต้องมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ต่อหลักสูตรรายวิชา เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเนื้อหา หรือ เพิ่มหน่วยกิต ในรายวิชาหลัก และเป็นข้อมูลเมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตรตามรอบ

2. ต่อผู้บริหาร เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ทันสมัย ได้มาตรฐานตามหลักสูตร

3. ต่ออาจารย์ผู้สอน เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการเรียนการสอนโดยเข้าร่วมการ

อบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการเรียนการสอนโดยเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้สื่อการสอนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์ผู้สอน การถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็นและการมีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไปสู่ผู้เรียน

4. ต่องานวิจัยครั้งต่อไป เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาแบบแผนการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะนักศึกษาให้มีความรู้ ทัศนคติที่ดี และการปฏิบัติในการดูแลและส่งเสริมมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างเหมาะสม

References

1. Sawadivorn S. Sustaining Breastfeeding Together. The 6th National Breastfeeding Conference. Proceeding Book. 8-10 November 2017. Bangkok: Printed PNS creation; 2017.
2. World Health Organization. Breastfeeding [Internet]. 2020 [cited 2020, Aug 15]. Available from <https://online.pubhtml5.com/xiid/kdjg/#p=23>
3. Tangchareonsathian W. Scaling Up and Learning More. The 7th National Breastfeeding Conference. Organized by the Breastfeeding Center of Thailand Foundation Queen Sirikit National Institute of Childhealth Building, Bangkok, 5-7 August 2020 [Internet]. 2020 [cited 2020 Aug 15]. Available from <https://online.pubhtml5.com/xiid/kdjg/#p=23>.
4. National Statistic Office Thailand. National Health security office, and Unicef, Multiple indicator Cluster survey 2015-2016 [Internet]. 2016 [cited 2020 Aug 16]. Available from <https://online.pubhtml5.com/xiid/kdjg/#p=24> (in Thai)
5. Kanchana S. Scaling Up and Learning More. The 7th National Breastfeeding Conference. Organized by the Breastfeeding Center of Thailand

- Foundation Queen Sirikit National Institute of Childhealth Building, Bangkok, 5-7 August 2020 [Internet]. 2020 [cited 2020 Aug 15]. Available from. <https://online.pubhtml5.com/xiid/kdjg/#p=19>
6. Tangchareonsathian W. Scaling Up and Learning More. The 7th National Breastfeeding Conference. Organized by the Breastfeeding Center of Thailand Foundation Queen Sirikit National Institute of Childhealth Building, Bangkok, 5-7 August 2020 [Internet]. 2020 [cited 2020 Aug 15]. Available from <https://online.pubhtml5.com/xiid/kdjg/#p=24>. (in Thai)
7. Scott, J. A., Binns, C. W., Oddy, W. H. & Graham, K. I. (2006). Predictors of breastfeeding duration: Evidence from a cohort study. *Pediatric*, 117(4), 646-655
8. Spatz DL. The critical role of nurses in lactation support. *Journal of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing* 2010; 39(6): 499-500.
9. Watkins AL, Dodgson JE. Breastfeeding educational interventions for health professionals: A synthesis of intervention studies. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing* 2010; 15(3): 223-32.
10. Professional Nursing and Midwifery Enactment. No.2, 1997 [Internet]. 2019 [cited 2020 August 15]. Available from <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%C730/%C730-20-2540-002.htm>
11. Spear HJ. Baccalaureate nursing students' breastfeeding knowledge: A descriptive survey. *Nurse Education Today* 2006; 26(6): 332-7.
12. Register N, Eren M, Lowdermilk D, Hammond R, Tully MR. Knowledge and attitudes of pediatric office nursing staff about breastfeeding. *Journal of Human Lactation* 2000; 16(3): 210-5.
13. Dodgson JE, Tarrant M. Outcomes of a breastfeeding educational intervention for baccalaureate nursing students. *Nurse Education Today* 2010; 27(8): 856-67.
14. Ahmed A, ElGuindy SR. Breastfeeding knowledge and attitudes among Egyptian baccalaureate students. *International Nursing Review* 2011; 58(3): 372-8.
15. Bloom's theoretical concepts [Internet]. 2010 [cited 2019 June 3]. Available from <http://pompen->

- pen.blogspot.com/2010/11/blog-post.html.
16. Chukaew S, Sirapho-ngam Y, Praphaipanit W. Knowledge, attitude, and compliance with the perception of nurses in helping and enhancing the health of relatives who care for chronic diseases. *Ramathibodi Nursing Journal* 2012; 18(2): 249-58. (in Thai)
17. Sincharoen I, Winyan N. The effect of using the program " Full, warm, loving ... from the breast" on knowledge, attitude, and breastfeeding behavior in postpartum mothers. *Journal of Nursing Division* 2009; 36(3): 18-31 (in Thai)
18. Karande S. The Iowa infant feeding attitude scale [Internet]. 2012 [cited 2019 March 3]. Available from https://www.researchgate.net/figure/The-Iowa-infant-feeding-attitude-scale-8_tbl1_236252238.
19. Janjareon P. Factors Influencing Breast Feeding Behaviors of Mothers in Territory Health Promotion Hospital in Tambonbangtoey Muang Chachoengsao [Internet]. 2017 [cited 2019 March 3]. Available from http://www.govesite.com/uploads/20171120083444BU9XA7S/20180717114110_1_tOys7sA.pdf
20. Hatamleh W, Abu Sabeeb Z. Knowledge and attitude toward breastfeeding among nursing students. *J Nat Sci Res* 2015; 5(16): 147-52. (in Thai)
21. Wongpinit U, Apasakul P. The relationship between knowledge, attitude, and practice. To promote breastfeeding among nursing students. *The Thai Red Cross College of Nursing. Thai Red Cross Nursing Journal* 2018; 11(1): 68-84. (in Thai)
22. Phuphonphong P. Support in Breastfeeding [Internet]. 2005 [cited 2019 June 3] Available from <http://guruobgyn.com>.
23. Bernaix LW, Beaman ML, Schmidt CA, Harris JK, Miller LM. Success of an educational intervention on maternal/newborn nurses' breastfeeding knowledge and attitudes. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing* 2010; 39(6): 658-66. doi: 10.1111/j.1552-6909.2010.01184.x